

الگوی توسعه ورزش تربیتی در آموزش و پرورش در زمان بروز بحران‌های بهداشتی: مطالعه موردی پاندمی کووید ۱۹

محسن حمیدی^۱، لیلا نجفی جویباری^۲

۱. دکترای تخصصی مدیریت ورزشی، استادیار، دانشگاه فرهنگیان، قم، ایران (نویسنده مسئول)

۲. دانشجوی دکتر تخصصی مدیریت ورزشی، دانشگاه تهران، پردیس بین‌المللی کیش، ایران

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۴/۱۸

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۰۸/۰۶

چکیده

تحقیق حاضر به منظور تدوین الگوی توسعه ورزش تربیتی در آموزش و پرورش در زمان بروز بحران‌های بهداشتی همچون پاندمی کووید ۱۹ انجام گرفت. از نظر روش‌شناسی، از نوع مطالعات آمیخته (کمی و کیفی) است. جامعه آماری شامل خبرگان و متخصصین مدیریت ورزشی آشنا به موضوع ورزش تربیتی در آموزش و پرورش با سابقه شغلی بیش از ۱۰ سال بودند. از روش‌های نمونه‌گیری هدفمند و شاخص اشباع نظری نسبت به نمونه‌گیری اقدام شد. با ۱۸ نفر از کارشناسان و خبرگان به صورت آنلاین و توسط نرم‌افزارهای ارتباطی مصاحبه انجام گرفت. برای بررسی روایی در بخش کیفی، تکنیک دلفی سه مرحله‌ای به کار گرفته شد. بدین‌صورت که یافته‌های پژوهش برای مشارکت‌کنندگان ارائه و متن نظریه توسط آنها و طی سه مرحله مطالعه و نظرات آنها اعمال شد. برای تأیید پایایی از روش باز آزمایی استفاده شد. نتایج نشان داد رابطه درصد توافق درون موضوعی برابر است با ۰/۹۱ که مناسب است. پس از شناسایی عوامل مؤثر بر توسعه ورزش تربیتی عوامل در جدولی ماتریسی به صورت پرسش‌نامه تنظیم شد و در اختیار نمونه تحقیق قرار گرفت. از آنان درخواست شد بر اساس روش آی.اس.ام پرسش‌نامه‌ها را تکمیل نمایند. برای تعیین روابط علی-معلولی شاخص‌ها، از روش مدل‌سازی ساختاری-تفسیری و از نرم‌افزار میک‌مک برای ترسیم مدل استفاده شد. در نهایت ۷ مقوله عمده شامل نیازسنجی مجدد، تدوین راهبردها، ارتباطات دوسویه، اصلاح فرآیندهای آموزش مجازی، برنامه‌های عملیاتی، استفاده از الگوهای جهانی و عوامل مؤثر بر توسعه به عنوان شاخص‌های الگوی توسعه ورزش تربیتی در آموزش و پرورش در زمان بروز بحران‌های بهداشتی شناسایی شدند.

واژگان کلیدی: ارتباطات، آموزش مجازی، الگوی توسعه، راهبرد، کووید ۱۹

1. Email: mohsen.hamidi@outlook.com

2. Email: najafi.leila1366@yahoo.com

مقدمه

نقش آموزش و پرورش در هر کشور و جامعه‌ای از جنبه‌های مختلف حائز اهمیت فراوان بوده است و در زمینه‌هایی از قبیل توسعه اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی این اهمیت بیش از سایر زمینه‌ها ملموس و مشهود است. در واقع نظام آموزشی هر کشوری دربرگیرنده مجموعه‌ای از نیازهای سازمان‌های رسمی آن کشور است و عملکرد نظام آموزش و پرورش که مدیران آموزشی اداره آن را بر عهده دارند، نه تنها از نظر پیشرفت اقتصادی و اجتماعی مهم است، بلکه از نظر تأثیری که بر تحرک شغلی و انتظارات دارد، از اهمیت تعیین‌کننده‌ای برخوردار است (حاجی پور و همکاران، ۲۰۱۵، ۲۸). امروزه بحران‌ها اعم از سیاسی، اجتماعی، اقتصاد، سلامتی و طبیعی رکن اساسی عصر نوین است که اجتناب از آن غیرممکن به نظر می‌رسد ولی می‌توان آسیب‌ها و تلفات آن را به حداقل رساند. در این بین نقش آموزش و پرورش که رسالت اصلی جامعه و تربیت افراد یک جامعه را بر عهده دارد بسیار حیاتی و اساسی به نظر می‌رسد. نقش نهاد آموزش و پرورش در کلیه شئون زندگی بر کسی پوشیده نیست، به ویژه در شرایط بحران این نقش بیشتر نمایان می‌شود (نصرالهی و همکاران، ۲۰۱۷، ۳۰). بحران امروزی که تقریباً همه کشورهای جهان به آن دچار شده‌اند، بحران ویروس کرونا و ویروس^۱ است. کرونا ویروس (کووید ۱۹) خانواده‌ای بزرگ از ویروس‌ها هستند که ممکن است باعث عفونت‌های تنفسی از سرماخوردگی گرفته تا بیماری‌های شدیدتر مانند مرس^۲ و سارس^۳ شوند. اخیراً این ویروس به نام COVID-19 نام‌گذاری شده است؛ که شیوع این ویروس جدید از دسامبر سال ۲۰۱۹ در ووهان^۴ چین آغاز شد (سازمان بهداشت جهانی، ۲۰۲۰، ۳۲). علائم بیماری این ویروس از خفیف تا شدید متغیر است. نشانه‌های عفونت شامل تب، سرفه و مشکل در تنفس است (وو و مک گوگان^۵، ۲۰۲۰، ۱۲۴۰). این شکل از همه‌گیری یک بیماری، در واقع یک رخداد بزرگ اجتماعی است که نه تنها در سطح یک منطقه که در سطح کشور و حتی دنیا مطرح گشته و لازم است تا آثار اجتماعی آن نیز مورد توجه قرار گیرد. از دیدگاه جامعه‌شناسی، شیوع بیماری‌های واگیردار مانند زمانی است که حوادث و بلاهای طبیعی رخ می‌دهند. حوادثی مانند زلزله و یا طوفان که بشر در ایجاد آنها نقش نداشته است، هر از چندگاهی رخ می‌دهند و فجایع اجتماعی را رقم می‌زنند. همچنین همه‌گیری بیماری‌های خطرناک در سطح جامعه و بروز

-
1. Coronaviruses
  2. MERS
  3. SARS
  4. Wuhan
  5. Wu, McGoogan

تلفات انسانی فراوان نیز جزو بلاهای طبیعی قلمداد می‌شوند (اگر چه گاه میزان دخالت انسان در ایجاد و کنترل آنها بیشتر است). هر چه سطح گسترش و شیوع بیماری وسیع‌تر باشد، اثرات اجتماعی آن نیز گسترده‌تر خواهد بود (علیزاده و صفاری، ۲۰۱۹، ۱۷۶).

برنامه درسی تربیت‌بدنی همسو با سایر دروس برنامه درسی ملی به عنوان بخش جدایی‌ناپذیر از نظام تعلیم و تربیت رسمی است که به شیوه‌های مختلف در دستیابی به اهداف آن نقش دارد و به‌عنوان عاملی اساسی و مؤثر در توسعه فردی، اجتماعی، فرهنگی، آموزشی و اقتصادی ابزاری ضروری برای رشد و پرورش انسان‌هایی سالم و توانمند جهت دستیابی به ابعادی از حیات طیبه است (برنامه درسی ملی، ۲۰۱۱، ۱۲). ورزش تعلیم و تربیتی به کارآمدترین و بزرگ‌ترین ساختار سازمانی و تشکیلاتی نیاز دارد تا از طریق نیروهای متخصص و متعهد، بیشترین تجارب حرکتی و پایه‌ای را در جغرافیای وسیعی فراهم آورد. تربیت و پرورش متعادل جسمانی، مهارتی، شناختی، عاطفی و اجتماعی، از اهداف مهم سازمان‌های ورزشی کشور در سطح مدارس و دانشگاه‌ها است. این سطح به امکانات و تسهیلات گسترده‌ای نیاز دارد تا بتواند در دوران تربیت‌پذیری، نگرش مثبتی نسبت به ورزش و فعالیت‌های حرکتی در کودکان و نوجوانان ایجاد کند (قالیباف، ۲۰۱۰، ۲۳). راهکارهای مدیریتی در امر تربیت‌بدنی و ورزش، با توجه به گستردگی رسالت آن در جامعه با تأکید بر عمومی کردن ورزش، توسعه ورزش قهرمانی در رشته‌های دارای اولویت، توسعه ورزش حرفه‌ای، توسعه پژوهش و توجه جدی به تربیت‌بدنی و ورزش در مدارس و دانشگاه‌ها و نیز مدیریت و برنامه‌ریزی کلان و خرد توسط کارشناسان تربیت‌بدنی و ورزشی، اهمیت زیادی دارد (قاسمی و همکاران، ۲۰۱۲، ۱۴۱). اهداف استراتژیک دفتر تربیت‌بدنی و فعالیت‌های ورزشی وزارت آموزش و پرورش شامل توسعه برنامه درس تربیت‌بدنی، توسعه ورزش همگانی و فعالیت‌های فوق‌برنامه ورزشی، ارتقاء کیفی فضا و تجهیزات ورزشی، تقویت و توانمندسازی منابع انسانی، استقرار نظام مدیریت عملکرد، توسعه و گسترش ارتباطات درون و برون‌سازمانی، ایجاد نهضت داوطلبی در ورزش دانش‌آموزی و توسعه بهره‌وری در فعالیت‌ها در راستای توسعه سواد حرکتی و سبک زندگی سالم و فعال در دانش‌آموزان است (وحدانی، ۲۰۱۵: ۲۱).

با توجه به بحران جهانی ناشی از ویروس کرونا که کشور ما هم از آن استثنأ نبوده و تلفات و آسیب‌های زیادی به جامعه وارد نموده است، آموزش و پرورش هم تحت تأثیر بحران ویروس کرونایی قرار گرفته و ناچار به تغییر اجباری در برنامه‌ها شده است، به‌طوری‌که آموزش از کلاس درس به فضای مجازی سوق پیدا کرده است. در نتیجه به علت فعالیت کمتر جسمی، گذراندن زمان بیشتری جلوی تلویزیون، الگوی خواب به‌هم‌ریخته و رژیم غذایی نامطلوب، کودکان مستعد افزایش

وزن و کاهش سلامت قلبی عروقی و تنفسی هستند (بروک و همکاران^۱، ۲۰۲۰). شواهد نشان می‌دهد وقتی کودکان از مدرسه فاصله می‌گیرند (مثلاً تعطیلات آخر هفته و تعطیلات تابستانی)، از نظر جسمی کمتر فعالیت می‌کنند، مدت‌زمان طولانی‌تر درگیر صفحه‌های الکترونیکی هستند، الگوهای خواب نامنظم و رژیم‌های غذایی کمتری دارند که منجر به افزایش وزن و از بین رفتن آمادگی قلبی تنفسی می‌شود (وانگ و همکاران، ۲۰۲۰، ۴). همچنین به علت دوره طولانی قرنطینه، ترس از ابتلا به عفونت کرونا، خستگی و ناامیدی، اطلاعات ناکافی در مورد این بیماری، فقدان ارتباط با همکلاسی‌ها، دوستان و معلم‌ها، نداشتن فضای شخصی در خانه و کاهش توان مالی خانواده اثرات روان‌شناختی مثل اضطراب، افسردگی و حملات هول (پانیک^۱) ایجاد می‌شوند (وانگ و همکاران، ۲۰۲۰). برای مثال سیلمن و سپرانگ^۲ (۲۰۱۳)، نشان دادند میانگین نمرات استرس افرادی که به هر دلیلی در کودکی قرنطینه شده بودند بیشتر از کسانی بود که قرنطینه نشده بودند. علاوه بر این، تعامل بین تغییرات سبک زندگی و استرس روانی اجتماعی ناشی از حصر در خانه می‌تواند اثرات مضر را بر سلامت جسمی و روحی کودک بیشتر کند که می‌تواند باعث ایجاد یک دوره شرارت و تبه‌کاری در دوره‌های بعد شود. برای کاهش پیامدهای حصر در منزل، دولت، سازمان‌های غیردولتی (سازمان‌های مردم‌نهاد)، جامعه، مدرسه و والدین باید از روند نزولی اوضاع آگاه باشند و اقدامات بیشتری انجام دهند تا بلافاصله این موارد برطرف شود (دکوسیمو و همکاران^۳، ۲۰۱۹). در این میان آموزش و پرورش و مدارس نقش کلیدی دارند، نه تنها با ارائه بسته‌های آموزشی مناسب بلکه با ایجاد ارتباط آنلاین بین دانش‌آموزان و معلم‌ها و استفاده از مشاوره‌های آنها باعث بهبود شرایط شوند. همچنین مدارس نقش کلیدی در تشویق کودکان به انجام فعالیت بدنی در خانواده، رعایت بهداشت خواب و رژیم غذایی متعادل دارند (وانگ و همکاران، ۲۰۲۰، ۴). با توجه به شدت شیوع این بیماری و اثرات جانبی آن، آموزش و پرورش می‌بایست برنامه قابل قبولی برای مدیریت بحران و همچنین سلامت دانش‌آموزان داشته باشد. چرا که در صورت نبود برنامه و یا سیاست‌گذاری درست در حوزه تربیت‌بدنی، بخش ورزش تربیتی کشور با مشکلاتی روبرو خواهد شد که شاید نتوان ابعاد آن را در جنبه‌های مختلف جبران کرد. جنبه‌هایی که در برگیرنده مشکلات سلامتی، اضطراب اجتماعی، افسردگی و... است. بنابراین پژوهش حاضر با توجه به ضرورت و بحرانی بودن مسئله ویروس کرونا و عواقب ناشی از آن به دنبال تدوین الگوی ورزش تربیتی آموزش و

---

1. Brooks et al

1. Panic

2. Sprang & Silman

3. Decosimo

پرورش در زمان بروز بحران‌های بهداشتی همچون ویروس کرونا است. سؤال اصلی این است که الگوی آموزش و پرورش در زمینه ورزش تربیتی در مواجهه با این بحران به چه صورت بایستی باشد؟

روش تحقیق

تحقیق حاضر از نظر روش‌شناسی، از نوع مطالعات آمیخته (کمی و کیفی) است. مرحله کیفی این پژوهش بر مبنای طرح نظام‌مند نظریه داده بنیاد^۱ انجام گرفته است. رویکرد نظریه داده بنیاد یک نوع روش پژوهش کیفی است که به‌طور استقرایی یک سلسله رویه‌های سیستماتیک را به کار می‌گیرد تا نظریه‌ای درباره پدیده مورد مطالعه ایجاد کند. بر اساس این روش، پژوهشگر برای تحلیل داده‌های کیفی گردآوری‌شده، جهت تدوین نظریه باید سه مرحله کدگذاری باز، محوری و انتخابی یا گزینشی را پشت سر بگذارد و به عرصه پارادایمی منطقی یا تصویری از یک نظریه در حال تکوین بپردازد. در بخش کمی نیز با استفاده از مدل‌سازی ساختاری-تفسیری^۲ (ISM) سطوح مدل و نحوه ارتباطات میان شاخص‌های شناسایی‌شده ترسیم شد. جامعه آماری تحقیق شامل خبرگان و متخصصین مدیریت ورزشی آشنا به موضوع ورزش تربیتی در آموزش و پرورش با سابقه شغلی بیش از ۱۰ سال بودند. روش نمونه‌گیری از نوع نمونه‌گیری پژوهش‌های کیفی بود و با استفاده از روش‌های نمونه‌گیری هدفمند و شاخص اشباع نظری نسبت به نمونه‌گیری اقدام شد. مصاحبه‌ها به صورت آنلاین و توسط نرم‌افزارهای ارتباطی انجام گرفت. به این منظور چندین نفر از خبرگان شناسایی و مورد مصاحبه قرار گرفتند. با توجه به مراحل و فرآیندهای گفته‌شده، تعداد ۱۸ نفر از کارشناسان و خبرگان مورد مصاحبه‌های باز قرار گرفتند. اگر چه از مصاحبه چهاردهم داده‌های گردآوری‌شده به اشباع نظری رسیدند اما جهت اطمینان بیشتر مصاحبه‌ها تا نفر هجدهم ادامه پیدا کردند. برای بررسی روایی در بخش کیفی، تکنیک دلفی سه مرحله‌ای به کار گرفته شد. بدین صورت که یافته‌های پژوهش برای مشارکت‌کنندگان ارائه و متن نظریه توسط آنها و طی سه مرحله مطالعه و نقطه نظرات آنها اعمال شده است. برای تأیید پایایی داده‌ها از روش بازآزمایی استفاده شد. نتایج نشان داد رابطه درصد توافق درون موضوعی برابر است با ۰/۹۱ که مناسب است. پس از شناسایی عوامل مؤثر بر توسعه ورزش تربیتی عوامل شناسایی‌شده در جدولی ماتریسی به صورت پرسش‌نامه تنظیم و در اختیار نمونه تحقیق قرار گرفت. از آنان درخواست شد بر اساس روش ISM پرسش‌نامه‌ها را تکمیل نمایند. در ادامه برای تعیین روابط علی-معلولی شاخص‌ها، از روش مدل‌سازی ساختاری-تفسیری استفاده شد. از نرم‌افزار MicMac برای ترسیم مدل استفاده شد.

1. Grounded Theory Approach
2. Interpretive Structural Modeling (ISM)

نتایج

به منظور ترسیم مدل ساختاری- تفسیری ابتدا شاخص‌های مؤثر بر ورزش تربیتی در زمان بحران‌های بهداشتی شناسایی شدند. بدین منظور، بر اساس مراحل جدول ۱، ابتدا شاخص‌ها شناسایی و سپس اقدام به ترسیم مدل شد.

جدول ۱- روش شناسایی شاخص‌های توسعه ورزش تربیتی

مراحل	اقدامات
مرحله اول	مصاحبه عمیق با نمونه تحقیق
مرحله دوم	کدگذاری باز مصاحبه‌ها و شناسایی ۸۹ کد اولیه کدگذاری محوری و شناسایی ۱۲ مفهوم کدگذاری انتخابی و شناسایی ۷ مقوله عمده شامل: نیازسنجی مجدد، تدوین راهبردها، ارتباطات دوسویه، اصلاح فرآیندهای آموزش مجازی، برنامه‌های عملیاتی، استفاده از الگوهای جهانی، عوامل مؤثر بر توسعه

پس از شناسایی شاخص‌های مرتبط با توسعه ورزش تربیتی، جهت ترسیم مدل ساختاری-تفسیری عوامل توسعه ورزش تربیتی مراحل به شرح زیر انجام شد:

ابتدا جهت تشکیل ماتریس تعامل ساختاری یک ماتریس هفت در هفت شامل شاخص‌ها تشکیل و در اختیار نمونه قرار داده شد. اعضای نمونه بر اساس اصول زیر ماتریس‌ها را تکمیل نمودند و به ازای هر «*j* و «*i*» در ارتباط میان این دو متغیر در چهارچوب زیر بررسی می‌شود:

- V: شاخص سطر *i* برای رسیدن به شاخص ستون *j* کمک می‌کند.
  - A: شاخص ستون *j* برای رسیدن به شاخص سطر *i* کمک می‌کند.
  - X: بین عامل سطر (*i*) و ستون (*j*) ارتباط دو طرفه وجود دارد.
  - O: شاخص‌های ستون *j* و سطر *i* بدون ارتباط هستند.
- نتیجه ماتریس خودتعاملی^۱ در شکل ۱ مشخص است.

1. Structural Self-Interaction Matrix

	توسعه: ۷	دوسویه: ۶	فرآیندها: ۵	عملیات ها: ۴	الگوها: ۳	راهبردها: ۲	نیازسنجی: ۱
نیازسنجی: ۱	۰	۰	۰	۱	۲	۳	۰
راهبردها: ۲	۱	۰	۱	۲	۳	۰	۰
الگوها: ۳	۱	۱	۱	۳	۰	۰	۰
عملیات ها: ۴	۳	۱	۲	۰	۰	۰	۰
فرآیندها: ۵	۲	۲	۰	۰	۰	۰	۰
دوسویه: ۶	۲	۰	۱	۰	۰	۰	۰
توسعه: ۷	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰

شکل ۱- ماتریس خودتعاملی شاخص‌های شناسایی شده (SSIM)

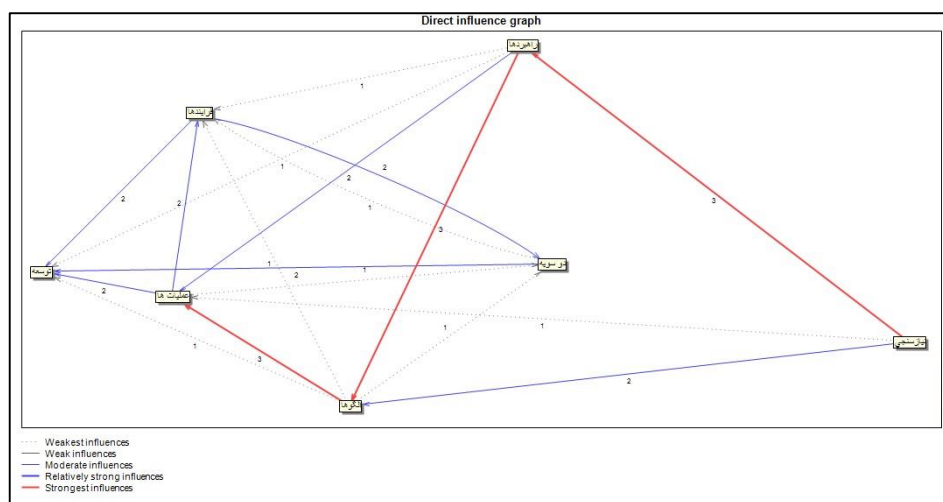

شکل ۲- نتیجه تحلیل میک‌مک

شکل ۲، نتیجه میزان وابستگی و قدرت نفوذ را برای هر یک از شاخص‌ها نشان می‌دهد. بر این اساس شاخص‌های نیازسنجی مجدد، تدوین راهبردها در منطقه نفوذی، شاخص ارتباطات دو سویه مجازی در منطقه خودمختار (مستقل) و شاخص عوامل مؤثر بر توسعه در منطقه وابسته و شاخص‌های اصلاح فرآیندهای آموزش مجازی، برنامه‌های عملیاتی و استفاده از الگوهای جهانی در منطقه پیوندی هستند. عوامل خودمختار شامل عواملی هستند که دارای قدرت نفوذ و وابستگی

ضعیف و متوسط هستند. عوامل وابسته دارای قدرت نفوذ کم ولی وابستگی نسبتاً بالا هستند. این عوامل معمولاً متغیرهای نتیجه یا هدف هستند. عوامل پیوندی دارای قدرت هدایت زیاد و وابستگی زیاد هستند و عوامل نفوذی نیز عواملی هستند که دارای قدرت نفوذ زیاد ولی وابستگی کم هستند (مالون، ۲۰۱۴).

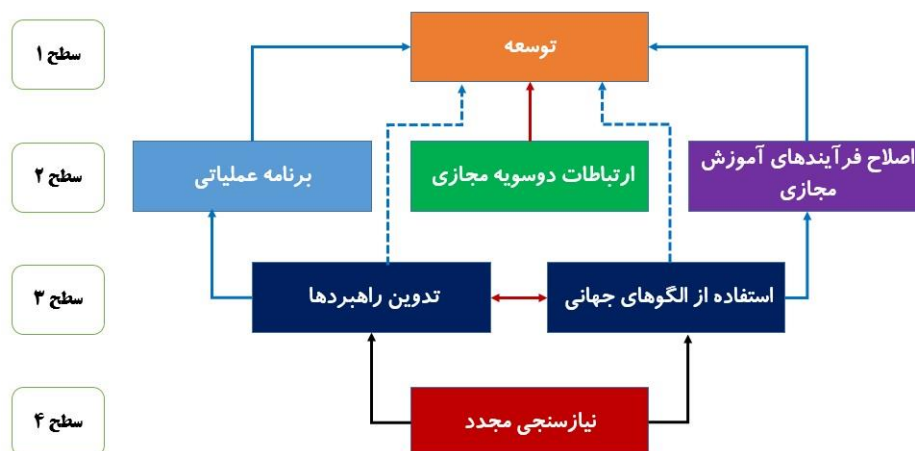
در مرحله بعد برای تعیین سطح شاخص‌ها و اولویت آنها، مجموعه دستیابی و مجموعه پیش‌نیاز برای هر عامل تعیین می‌شود. مجموعه دستیابی هر شاخص شامل شاخص‌هایی می‌شود که از این شاخص تأثیر می‌پذیرند و مجموعه پیش‌نیاز شامل شاخص‌هایی می‌شود که بر این شاخص تأثیرگذارند. این تأثیر و تأثرها با استفاده از ماتریس دستیابی به دست می‌آید. هر چه یک هدف دارای اثرگذاری بالاتری بر سایر اهداف باشد، در مدل ISM در سطح پایین‌تری قرار می‌گیرد؛ چرا که در مدل ISM اثرگذاری از پایین به بالاست. سطح اشاره به لایه‌های طراحی شده مدل نهایی دارد. برای به دست آوردن سایر سطوح، باید سطوح قبلی از ماتریس جدا شده و فرآیند تکرار شود. با توجه به خروجی نرم افزا میک‌مک، مدل نهایی به صورت شکل ۳ به دست می‌آید.

شکل ۳- مدل ساختاری-تفسیری شاخص‌های توسعه ورزش تربیتی

در شکل ۴، مدل ساختاری-تفسیری شاخص‌های توسعه ورزش تربیتی به صورت ساده شده ارائه می‌شود.

شکل ۴- مدل ساختاری-تفسیری شاخص‌های توسعه ورزش تربیتی

بحث و نتیجه‌گیری

تحقیق حاضر به منظور الگوی توسعه ورزش تربیتی در آموزش و پرورش در زمان بروز بحران‌های بهداشتی: مطالعه موردی پاندمی کووید ۱۹ انجام گرفت. پس از کدگذاری انتخابی و شناسایی ۷ مقوله عمده شامل نیازسنجی مجدد، تدوین راهبردها، ارتباطات دو سویه، اصلاح فرآیندهای آموزش مجازی، برنامه‌های عملیاتی، استفاده از الگوهای جهانی و عوامل مؤثر بر توسعه به عنوان شاخص‌های الگوی توسعه ورزش تربیتی در آموزش و پرورش در زمان بروز بحران‌های بهداشتی در نظر گرفته شدند. مهم‌ترین هدف مطالعات نیازسنجی، فراهم آوردن اطلاعات برای برنامه‌ریزان است. گام اول و مقدماتی در برنامه‌ریزی آموزشی، تعیین نیازهای آموزشی است که بخشی از برنامه‌ریزی و یا بخشی از ارزشیابی یک برنامه است. آنچه عملاً در برنامه ورزش و تربیت‌بدنی باید اجرا شود، با سایر برنامه‌های درسی مدارس متفاوت است. دانش آموزان بیشتر متمایل به انجام فعالیت بر اساس نیازها و علائق خود هستند تا آنچه را که در کتاب یا دستورالعمل‌ها تدوین شده است. زمینه‌های تحقق پاسخگویی به نیازها، از طریق برنامه درسی و پیش‌بینی‌های آموزشی فراهم می‌آید. بنابراین برنامه‌ریزان و متولیان این حوزه قبل از هر گونه اقدام در زمان بروز تغییرات آموزشی در بروز بحران‌های بهداشتی همچون اپیدمی کرونا و ضرورت آموزش آنلاین بایستی اقدامات و زمینه‌های نیازسنجی مجدد را فراهم آورند. بحث اساسی در تفسیر این شاخص این است که کارشناسان برنامه‌ریزی درسی و یا معلمان تربیت‌بدنی باید با استفاده از الگوها، فعالیت‌های متناسب با نیازها را تدوین کنند و آنها را در دوره بحران به اجرا بگذارند. در این راستا می‌توان الگوهای مختلفی را برای

برنامه‌ریزی درس تربیت‌بدنی پیشنهاد کرد. این نتایج نه فقط برای تدوین الگوی خاص برنامه‌ریزی درس تربیت‌بدنی، بلکه به مثابه یک راهنمای آموزشی با توجه به شرایط در خانه ماندن و همچنین در استراتژی توسعه فضاهای منازل، تدارک ابزارهای ورزشی، استانداردهای اهداف، برنامه و فعالیت‌های دوره‌های تحصیلی و روش‌های اندازه‌گیری و همچنین ارزشیابی درس تربیت‌بدنی مفید است. در دنیا نیز کارهای خوبی در زمان کرونا انجام شده است. مثلاً پس از تعطیلی مدارس در شرایط شیوع بیماری کرونا معلمان تربیت‌بدنی پکن فیلم‌های آموزشی ورزشی را در وی‌چت^۱ به اشتراک گذاشتند. جذابیت این فیلم‌ها به ویژه تمریناتی که خود معلم‌ها انجام می‌دادند، کلاس‌های تربیت‌بدنی را به یکی از کلیدی‌ترین واژه‌های جستجو در ویبو^۲ (تویتر چینی) تبدیل نموده است. دانش‌آموزان شهر جیان موظف شدند از فعالیت‌های حرکتی و ورزشی خود فیلم‌های کوتاه تهیه و ارسال نمایند. معلمان تربیت‌بدنی موظف شدند بر همه دانش‌آموزان نظارت داشته باشند و مشارکت و حمایت والدین را در کمک به فرزندشان افزایش دهند. مشارکت فعال والدین یک عامل اصلی در اثربخشی تدریس تربیت‌بدنی در شرایط شیوع کروناست. همچنین با گسترش سریع بیماری کرونا مدارس کشور فرانسه از ۲۶ اسفند تعطیل شدند و دستور سرتاسری قرنطینی خانگی را صادر نمودند و آموزش دروس از راه دور آغاز شد. مرکز ملی آموزش از راه دور فرانسه یک سیستم کلاس مجازی را که از طریق تلفن‌های هوشمند و رایانه‌ها قابل دسترس بود تحت عنوان "کلاس درس من در خانه" فراهم نمود (رمضانی‌نژاد و همکاران، ۲۰۰۹).

جامعه بین‌المللی تکنولوژی در آموزش^۳ توصیه‌های مختلفی را در خصوص آموزش آنلاین دروس مدارس در شرایط شیوع بیماری کرونا ارائه داده‌اند که برخی از آنها عبارتند از (جامعه بین‌المللی تکنولوژی در آموزش، ۲۰۲۰):

از عدالت دسترسی به وسایل دیجیتالی اطمینان حاصل نمایند، انتظارات روشنی را برای والدین فراهم آورید تا مشارکت فعال آنها را در کمک و حمایت از فرزندانشان داشته باشید، برنامه هفتگی در موازنه برای آموزش الکترونیکی را تنظیم نمایند، با نظم و انضباط این برنامه را پیاده‌سازی و اجرا نمایند، اصول کلیدی راهنمای یادگیری الکترونیکی را به دانش‌آموزان منعکس نمایند، از ابزارهای محدود و مناسب فناوری بهره‌مند شوید. سازمان بهداشت جهانی دستورالعملی را به عنوان راهنما برای داشتن زندگی فعال در طول دوران قرنطینه کووید ۱۹ ارائه نموده است. در طول زمان قرنطینه فعال باشید. ۱۵۰ دقیقه فعالیت با شدت متوسط و یا ۷۵ دقیقه فعالیت بدنی با شدت بالا یا ترکیبی از هر دو را در هفته توصیه می‌نماییم. بی‌حرکی و سطح پایین فعالیت بدنی در دوران قرنطینه

-
1. WeChat
  2. Weibo
  3. International Society for Technology in Education (ISTE)

اثرات منفی بر سلامت شما می‌گذارد، ماندن در خانه نیز می‌توان باعث بروز استرس شود. فعالیت بدنی منظم ابزار باارزشی برای کاهش و از بین بردن استرس است. در طول روز دوره‌های کوتاه فعالیت بدنی در نظر بگیرید. یک کلاس ورزشی آنلاین را دنبال کنید. غذای سالم بخورید. آب کافی بنوشید. سبزیجات زیادی بخورید. میزان نمک، شکر و چربی را کاهش دهید. از غلات کامل استفاده کنید (زارعی زوارکی و سیدی نظرلو، ۲۰۱۳).

برنامه‌ریزی راهبردی، مهم‌ترین مرحله ایجاد هر نوع برنامه آموزشی است. انتقال محتویات استفاده‌شده در آموزش‌های سنتی بر روی صفحات نمایشگر موبایل یا کامپیوتر، بزرگ‌ترین پیامد منفی و نتایج اشتباه را به دنبال خواهد داشت. محتویات دوره‌های آموزش مجازی می‌بایست با استفاده از عناصر مربوطه به درستی انتخاب و طراحی شده باشند. ماهیت و نوع ارائه موضوع و محتوی در آموزش‌های مجازی با آموزش‌های سنتی با یکدیگر کاملاً متفاوت است و می‌بایست دقت گردد همان آموزش‌های سنتی به نام سیستم آموزش الکترونیکی استفاده نگردد. بنابراین معلمان و مدیران بایستی از شرایط ارتباط دو سویه و همچنین فعالیت و یادگیری دانش آموزان از فضای مجازی اطمینان حاصل نمایند. در این زمینه جونز^۱ (۲۰۱۰) در پژوهشی که با عنوان "موضوعات مؤثر در تکنولوژی آموزش الکترونیکی، پاسخ‌های عاطفی-هیجانی برای تکنولوژی آموزش الکترونیکی و نقش آن در پشتیبانی از مهارت‌های عاطفی-اجتماعی دانش آموزان مدارس دولتی ایالت متحده آمریکا" انجام داد وی نتیجه‌گیری کرد عواملی مانند اضطراب و ترس از یادگیری به شیوه‌های مجازی و فقدان مهارت و تخصص در زمینه فناوری‌های یادگیری الکترونیکی می‌تواند موانع قدرتمندی در پیشرفت تحصیلی آنها باشد. دانش‌آموزان باید نسبت به صلاحیت و مهارت خود در این زمینه اطمینان حاصل کنند. ضمناً اضافه نمود دانش‌آموزان در حین این نوع یادگیری احساس نیاز به مهارت و صلاحیت در این زمینه را دریافت می‌کنند (جونز، ۲۰۱۰).

ارتباطات دو سویه در آموزش از سوی پژوهشگرانی چون زارعی زوارکی و سیدی نظرلو (۲۰۱۳)، گرکورت و همکاران^۲ (۲۰۱۲) و الکساندر و ون ویک^۳ (۲۰۱۲) نیز مهم تلقی شده است. از آن جهت که برقراری ارتباط یا تعامل، نوع اصلی فعالیت در فرآیند یاددهی-یادگیری است و یادگیری، حاصل ارتباط مستمر بین عناصر آموزشی است. در محیط‌های آموزش مجازی نیز اگر انتظار این باشد که فراگیران به سطحی فراتر از دریافت دانش دست یابند، باید تجربیات یادگیرندگان را درگیر نمود و برای آنها فرصت‌های برقراری ارتباط با اطلاعات و دیگر عناصر یادگیری همچون یادگیرندگان دیگر و معلم فراهم گردد. در نتیجه در راستای تدوین الگوی توسعه ورزش تربیتی در سیستم آموزش و

-
1. Jones
  2. Gokkurt
  3. Alexander & Van Wyk

پرورش این ارتباطات دو سویه جزو برنامه‌های اصلی و راهبردی قرار گیرد. بنابراین یکی از مهمترین وظایف معلمان به ویژه معلمان تربیت‌بدنی در محیط‌های آموزش مجازی توجه به نقش ارتباطات و تعامل در جریان یاددهی-یادگیری است. زارعی زوارکی و سیدی نظری (۲۰۱۳) اذعان داشتند برقراری رابطه و ایجاد تعامل میان عناصر آموزش رمز یاددهی-یادگیری موفق و اثربخش در آموزش مبتنی بر فناوری اطلاعات و ارتباطات است. همچنین مطالعات زیادی نیز نشان می‌دهند تعامل موجود در مدارس باعث افزایش یادگیری می‌شود (گوکرت و همکاران، ۲۰۱۲؛ الکساندر و ون ویک، ۲۰۱۲).

بدون در نظر گرفتن زیرساخت‌های آموزش مجازی و اهداف آن، نمی‌توان به پیاده‌سازی و اثربخشی آن امیدوار بود. لازم است قبل از هر گونه تصمیم‌گیری، این زیر ساختارها را شناسایی و سپس نسبت به پیاده‌سازی آن در راستای اهداف آموزش مجازی اقدام نمود. شایان‌ذکر است اهداف آموزش مجازی با آموزش از راه دور اگر چه سنخیت دارد، ولی متفاوت است (کیا، ۲۰۰۹). در حال حاضر بحث آموزش مجازی نه تنها در ایران بلکه در اکثر کشورهای درگیر اپیدمی کرونا جزء بحث‌های روز است و اکثر صاحب‌نظران در این باره اظهارنظر می‌کنند. اما در مورد آموزش مجازی اگر بخواهیم فرآیندهای آموزش مجازی را اصلاح کنیم، باید به یک سری نکات که زیرساخت‌های آن هستند، توجه کنیم. یکی از این موارد زیرساخت‌های «مخابراتی» است که هر چند در ایران امکانات مخابراتی مطلوب نیست، ولی بایستی تدابیری در این زمینه اندیشید. دومین مسئله «فنون همکاری» است که یکی از مهمترین زیرساخت‌ها است و این می‌تواند از طریق ارتباطات تصویری و الفأ حس همکاری و ارتباطات اجتماعی تقویت گردد. نکته بعدی «مفاد آموزشی» است. مفاد آموزشی در آموزش مجازی با آموزش سنتی کاملاً متفاوت است و با همین مفاد اگر بخواهیم آموزش مجازی راه بیندازیم، اشتباه محض خواهد بود. مفهوم آموزش مجازی، تنها تبدیل متون درسی سنتی به متون کامپیوتری نیست. در آموزش مجازی ۴۰ یا ۵۰ درصد متن آموزشی از طریق آموزنده ارائه می‌شود و بقیه درس از طریق همکاری و ارتباط یادگیرندگان تعیین و تدوین می‌شود که بایستی مورد توجه قرار گیرد (کیا، ۲۰۰۹). این بخش در حوزه ورزش و تربیت‌بدنی بیشتر نمود پیدا خواهد کرد چرا که تا زمانی دانش‌آموزان خود به فعالیت نپردازند، آموزش تربیت‌بدنی مفهومی نخواهد داشت.

هولز^۱ یک مدل سیستمی را جهت اجرای محیط‌های یادگیری مجازی در هر سازمانی پیشنهاد کرده است. مدل او از استعاره مثلث آتش گرفته شده است. مثلث آتش از سه عنصر یا ضلع تشکیل شده است: سوخت، اکسیژن و منبع گرما. بدون هر یک از این سه عنصر آتش روشن نمی‌شود. مثلث او

---

1. Hols

برای اجرای محیط‌های یادگیری مجازی یا هر فناوری یادگیری جدید شامل زیرساخت، مهارت‌آموزی و توسعه و فرهنگ‌سازمانی است. در محیط‌های یادگیری مجازی، زیرساخت سخت‌افزار و نرم‌افزار، فناوری اطلاعات است. توسعه و مهارت‌آموزی نیز برای اطمینان از سواد اطلاعاتی دانش‌آموزان صورت می‌گیرد. آخرین و مهمترین عنصری که همیشه مورد غفلت قرار می‌گیرد، فرهنگ است که خط‌مشی‌ها، نگرش‌ها و الگوهای شخصی یادگیری را شامل می‌شود (نصیری، ۲۰۰۳). بنابراین از آنجایی که نیروی انسانی کارآزموده و حرفه‌ای یا معلم الکترونیک مهمترین جزء آموزش مجازی است، باید به نقش و وظایف آن توجه ویژه‌ای شود. در راستای عملیاتی کردن راهبردهای آموزش مجازی تربیت‌بدنی در دوره بحران کرونا معلمان ورزش باید برای پذیرش نقش جدید خود آموزش ببینند و قابلیت‌های لازم را در زمینه کار با تجهیزات الکترونیکی کسب کنند. استفاده از الگوهای جهانی یکی دیگر از شاخص‌های درگیر در الگوی توسعه ورزش تربیتی در دوران اپیدمی کرونا است. در این زمینه سیاست دولت چین در دوره شیوع شدید ویروس کرونا این بوده است که «مدارس و دانشگاه‌ها تعطیل است؛ لکن آموزش و یادگیری تعطیل نیست». بر همین اساس سازوکارهای بسیار گسترده‌ای برای پیشبرد امور آموزشی و تحقیقاتی با تمرکز بر بستر فضای مجازی و آموزش از راه دور طراحی و تدوین نموده‌اند. در این مورد می‌توان از تجربیات و الگوهای کشورهای توسعه‌یافته بهره برد. با توجه به الگوها و اقدامات این کشورها پیشنهاد می‌گردد وزارت آموزش و پرورش محتوای چندرسانه‌ای آموزش تربیت‌بدنی دانش‌آموزان در پایه‌های مختلف تحصیلی را برای استفاده دانش‌آموزان به صورت رایگان در پورتال خود قرار دهد. همچنین پیشنهاد می‌گردد آموزش و پرورش با همکاری سازمان صدا و سیما برنامه‌های رایج شبکه آموزش را متوقف کند و متناسب با شرایط کنونی کشور در خصوص ویروس کرونا و تعطیلی نظام آموزشی، به تهیه و پخش برنامه‌های ورزش تربیتی ویژه دانش‌آموزان اقدام کند.

همچنین توجه به الگوی توسعه ورزش تربیتی در مدارس می‌تواند یکی از شاخص‌های مهم و مورد توجه در زمان پاندمی کووید ۱۹ باشد. چرا که فعالیت‌های ورزشی وزارت آموزش و پرورش در حکم یکی از متولیان اصلی ورزش تربیتی و پرورشی در دانش‌آموزان، مأموریت دارد تا ضمن توسعه و تقویت درس تربیت‌بدنی در میان دانش‌آموزان، فعالیت‌های ورزشی فوق‌برنامه را در چارچوب سند تحول بنیادین، برنامه درس ملی و اهداف و سیاست‌های وزارت آموزش و پرورش در آنان را گسترش دهد. همچنین این برنامه‌ها ضمن ارائه تصویری روشن از افق حرکت و برنامه‌ریزی خود، در نظر دارد تا با ترسیم چارچوب و چشم‌انداز مأموریت‌ها و فعالیت‌های خود، جهت بسیج ظرفیت‌ها و تحقق بخشیدن به ساحت تربیت زیستی و بدنی، به منزله یکی از ساحت‌های مهم و مؤثر تحقق

سند تحول بنیادین، زمینه‌های هم‌افزایی را فراهم نماید. بنابراین توجه به این راهکارها و الگوهای توسعه در کنار مدیریت بحران در شرایط امروزی می‌تواند راهگشای بسیاری از مشکلات شود. در نهایت و به عنوان یک نتیجه‌گیری کلی مهمترین اقدامی که قبل از وقوع و حتی مدتی پس از وقوع هر بحران قابل انجام است، توانمندسازی است. اجزای متشکله توانمندی یک سازمان یا یک حکومت را مهارت‌ها، تکنولوژی‌ها، تسهیلات، تجهیزات، منابع و دانش مشترک تشکیل می‌دهند. توانمندسازی می‌بایست با امکانات و مقدرات موجود مطابقت داشته باشد و بر اساس اولویت‌های تعریف شده صورت پذیرد. در نهایت باید توجه داشت که مدیریت بحران در آموزش و پرورش مدیریتی است که درصدد پیشگیری، مداخله، مقابله با بحران بر می‌آید؛ چرا که بقا و دوام سیستم آموزشی هر کشوری تا حدودی زیادی به مدیریت بحران بستگی دارد؛ که ضمن هماهنگی و یکپارچه کردن، در صورت بروز، درصدد رفع بحران و نجات دانش آموزان و از بین بردن اثرات سوء عوامل بحران‌زا باشد. با توجه به ابعاد مختلف بحران اپیدمی کرونا آموزش و پرورش نیاز به آمادگی و مشارکت همه‌جانبه ذینفعان دارد که این امر مشارکت و همکاری سایر نهادها و وزارت خانه‌ها، صدا و سیما و سازمان‌های مردم‌نهاد و خصوصی را می‌طلبد.

منابع

1. Alexander, G. & Van Wyk, M. (2012). Exploring The Value of Cooperative Learning in Enhancing Teaching in Integrated School Environments of the Northern Cape Province. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*. 47, 1945- 1949.
2. Alizadehfard, S. & Saffarinia, M. (2019). Mental Health Prediction Based on Anxiety and Social Solidarity Due to Corona Disease. *Psychological, Social, Social Research*. 7(27), 169-190. (Persian)
3. Brooks, SK. Webster, RK. Smith, LE, et al. (2020). The Psychological Impact of Quarantine and How to Reduce It: Rapid Review of The Evidence. *The Lancet*. 395 (10227), 912-920.
4. Decosimo, CA. Hanson, J. Quinn, M. Badu, P. Smith, EG. (2019). Playing To Live: Outcome Evaluation of a Community-Based Psychosocial Expressive Arts Program For Children During the Liberian Ebola Epidemic. *Glob Mental Health*. 6, e3.
5. Ghalibaf, M. (2010). Strategic Approach to the Sport in the Country. *Tehran: Negarestan Hamed*. 61. (Persian)
6. Ghasemi, H. Tojari, F. Borojerdi, M. Emami, H. & Amiri, M. (2012). Content Analysis of the Views of Heads of the Physical Education Organization About the Components of Sport from 1357 to 1388. *Sports Management*. (13), 137-152. (Persian)
7. Gokkurt, B. Dundar, S. Soylu, Y. & Akgun, L. (2012). The Effects of Learning Together Technique Which is Based on Cooperative Learning on Student's Achievement in Mathematics Class. *Procedia – Social and Behavioral Science*. 46, 3431-3434.

8. Hajipour Abaei, N. Abolghasemi, M. Ghahremani, M. Saki, R. (2015). Explaining the Indigenous Model of Kerman High School Management (Case Study of Kerman City): *Research in Educational Systems*. 9 (30), 27-60. (Persian)
9. Jones, A. (2010). Affective Issues in Learning Technologies Emotional Responses to Technology and Technology's Role in Supporting Socio-Emotional Skills. *JIME (Journal of Interactive Media in Education)*.9, 1-22.
10. Kia, A. A. (2009). A Look at Virtual Education (Electronic). *Social Sciences*, 24, 89-82. (Persian)
11. Malone, C.D., Mestdagh, C., Akhtar, J., Kreim, N., Deinhard, P., Sachidanandam, R., Treisman, J., Roignant, J.Y. (2014). The Exon Junction Complex Controls Transposable Element Activity by Ensuring Faithful Splicing of The Piwi Transcript. *Genes & Development*. 28(16): 1786--1799.
12. Nasiri, F. (2003). Ability to Establish Virtual in-Service Training in the Ministry of Education. *Master's thesis, Shahid Beheshti University of Tehran*. (Persian)
13. Nasrollahi, B. Tatari Belesor, I. Abbaszadeh, J. (2017). The Role and Position of Education in Crisis Management, Second National Conference on Crisis Management and Passive Defense. *Aliabad Katoul, Islamic Azad University, Aliabad Katoul Branch*. (Persian)
14. National curriculum Document. (2011). Secretariat of the Curriculum Production Plan. *Fourth Edition*. 28. (Persian)
15. Sprang, G. Silman, M. (2013). Posttraumatic stress disorder in parents and youth after healthrelated disasters. *Disaster Med Public Health Prep*; 7, 105–10.
16. Vahdani, M. (2016). Achievement active and health life style using with development of physical literacy. *Varzesh va Arzesh*, 175, 21. (Persian)
17. World Health Organization. (2020). Coronavirus disease 2019 (COVID-19) situation report–34. Geneva, Switzerland: World Health Organization.
18. Wang, G. Zhang, Y. Zhao, J. Zhang, J. Jiang, F. (2020). Mitigate the effects of home confinement on children during the COVID-19 outbreak. *The Lancet*, 4.
19. Wu, Z. & McGoogan, J.M (2020). Characteristics of and Important Lessons from the Coronavirus Disease 2019 (COVID-19) Outbreak in China: Summary of a Report of 72314 Cases from the Chinese Center for Disease Control and Prevention external icon. *JAMA Network*. Published online: February 24. 1239-1249.
20. <https://www.iste.org/explore/topic/online-learning>. (2020). International Society for Technology in Education (ISTE).
21. Ramazannejad, R. Hematinejad, M, A. Mohebi, H. Niazi, S, M. (2009) Investigating the educational needs of physical education and sports in Iranian high schools. *Research in Sports science*. 2 (23), 13-33. (Persian)
22. Zarei Zavaraki, I. & Seyed Nazarlou, S. T. (2013) Measuring the level of interaction in the electronic curriculum of Khajeh Nasir al-Din Tusi University of Technology. *Journal of Educational Measurement*, 4(11).147-163. (Persian)

ارجاع دهی

حمیدی، محسن؛ نجفی جویباری، لیلا. (۱۳۹۹). الگوی توسعه ورزش تربیتی در آموزش و پرورش در زمان بروز بحران‌های بهداشتی: مطالعه موردی پاندمی کووید ۱۹. پژوهش در ورزش تربیتی، ۸(۲۰): ۱۷-۳۲. شناسه دیجیتال: 10.22089/res.2020.9200.1923

Hamidi, M; Najafi Jouybari, L. (2020). Model of Educational Sports Development in Education During Health Crises Situation, Case Study: COVID-19 Pandemic. *Research on Educational Sport*, 8(20): 17-32. (Persian). DOI: 10.22089/res.2020.9200.1923

Model of Educational Sports Development in Education During Health Crises Situation, Case Study: COVID-19 Pandemic

M. Hamidi¹, L. Najafi Jouybari²

1. Ph.D. Assistant Professor, Sport management, University of Farhangian, Ghom, Iran (Correspondent Authors)
2. Ph.D. Student of Sports management, University of Tehran, Kish International Campus, Iran.

Received: 2020/07/08

Accepted: 2020/10/27

Abstract

The present study was conducted to develop a Pattern of educational sports development in education during health crises situation such as COVID-19 pandemic. The methodology of present study is of mixed (quantitative and qualitative) type. The statistical population was sports management experts and specialists familiar with the subject of educational sports in education with more than 10 years' work experience. Sampling methods were targeted and theoretical saturation index and communication software were used for online interviewed with 18 experts and experts. The Delphi technique was used in three stages for Validity of qualitative section, so that the findings were presented in three stages for participant and their point of view were applied. To confirm Reliability, the retest method was used and the results showed that the relationship between the percentages of agreement within the subject is equal to 0.91, which is appropriate. After identifying the factors affecting the development of educational sports, the factors in the matrix table were compiled as a questionnaire and provided to the research sample and they were asked to complete the questionnaires based on the ISM method. To determine the causal relationships of the indicators, the structural-interpretive modeling method was used and Micmac software was used to draw the model. Finally, 7 major categories including re-needs assessment, strategy formulation, two-way communication, correction of virtual education processes, operational plans, use of global models and factors affecting development were identified as indicators of educational sports development model in education during health crises.

Keywords: Communication, Virtual Education, Development Model, Strategy, Covid-19

---

1. Email: mohsen.hamidi@outlook.com

2. Email: najafi.leila1366@yahoo.com